

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi radiovastuulain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että radiovastuulakiin lisättäisiin säännökset vastineoikeudesta yleisradiotoiminnassa. Yleisradiotoiminnan harjoittaja olisi pääsääntöisesti velvollinen ilman kohtuutonta viivytystä oikaisemaan lähetettäänsä ohjelmaan sisältyneen virheellisen asiatiedon. Jos vaadittua oikaisua ei lähetetä, oikaisuvaatimuksen tekijällä olisi oikeus nostaa Helsingin raastuvanoikeudessa kanne yleisradiotoiminnan harjoittajan velvoittamiseksi tekemään oikaisu.

Säännökset koskisivat Oy Yleisradio Ab:n ja MTV Oy:n lähettämiä televisio-ohjelmia ja

Yleisradion lähettämiä radio-ohjelmia sekä yleisradiotoimintana lähetettäviä paikallisradio- ja lähitelevisio-ohjelmia.

Muutokset ovat tarpeen sen johdosta, että Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa (ETA-sopimus) Suomi sitoutuu noudattamaan Euroopan yhteisöjen (EY) televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin vaatimuksia.

Ehdotetut lainmuutokset ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Nykytila

Vastineoikeudesta yleisradiotoiminnassa ei Suomessa ole voimassa säännöksiä. Kaapelilähetystoiminnan osalta tällaiset säännökset sisältyvät kaapelilähetystoiminnasta annetun lain (307/87) 20 §:ään ja painotuotteiden osalta painovapauslain 25 §:ään.

Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston 24 päivänä huhtikuuta 1992 hyväksymän ohjelmatoiminnan säännösten V luku sisältää määräykset yleisradiotoiminnassa noudatettavista oikaisunormeista. Oikaisulla tarkoitetaan näiden määräysten mukaan virheellisten asietietojen korjaamista. Se, joka on tyytymätön yhtiön oikaisua koskevaan päätökseen, on oikeutettu valittamaan päätöksestä Yleisradion ohjelmalaatukuntaan.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa (ETA-sopimus) Suomi sitoutuu noudattamaan Euroopan yhteisöjen (EY) neuvoston televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteenso-

vittamisesta annetun direktiivin (89/552/ETY) asettamia vaatimuksia. Direktiivin 23 artiklassa säädetään vastineoikeudesta seuraavasti:

1. Kansallisuudesta riippumatta jokaisella luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä, jonka oikeutettuja etuja, varsinkin mainetta ja kunniaa on vahingoitettu esittämällä virheellisiä väitteitä televisio-ohjelmassa, on oltava oikeus vastineeseen tai vastaavaan oikaisukeinoon, sanotun kuitenkaan rajoittamatta jäsenvaltioiden siviili-, hallinto- tai rikosoikeutta koskevien säädösten soveltamista.

2. Vastineoikeuden tai vastaavien oikaisukeinojen on oltava kaikkien jäsenvaltion lainkäyttövaltaan kuuluvien televisiolähetystoiminnan harjoittajien käytettävissä.

3. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet vastineoikeuden tai vastaavien oikaisukeinojen luomiseksi ja määriteltävä niiden käyttämisessä noudatettavat menettelyt. Jäsenvaltioiden on erityisesti varmistettava, että oikaisukeinojen käyttöön varataan riittävä aika ja että menettelyt ovat sellaiset, että vastineoikeutta tai vastaavia oikaisukeinoja voivat

asianmukaisesti käyttää muissa jäsenvaltioissa asuvat tai niihin sijoittuneet luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt.

4. Pyyntö saada käyttää vastineoikeutta tai vastaavia oikaisukeinoja voidaan hylätä, jos vastineeseen ei 1 kohdassa säädettyjen edellytysten mukaisesti ole perusteita, jos se käsittäisi rangaistavan teon, jos se saattaisi televisiolähetystoiminnan harjoittajan siviilioikeudelliseen vastuuseen tai jos se olisi hyvien tapojen vastainen.

5. On säädettävä menettelyistä, joilla vastineoikeuden tai vastaavien oikaisukeinojen käyttöä koskevat riidat voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi.

Direktiivin 23 artiklan 3 kohta edellyttää, että vastineoikeuden käytöstä televisioitoiminnassa sekä tämän oikeuden käyttämisessä noudatettavasta menettelystä säädetään lailla. Mainitun artiklan 5 kohta edellyttää säännöksiä menettelyistä, jolla tämän oikeuden käyttämistä koskevat riidat voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi.

Koska Yleisradion sinänsä asiallisesti riittävät sisäiset määräykset vastineoikeudesta eivät ole laintasoisia, ne eivät täytä direktiivin asettamia vaatimuksia. Ohjelmatoiminnan säännösten mukaan vastineoikeuden käyttöä koskevaa riitaa ei myöskään voitaisi saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Tämän johdosta näistä kysymyksistä on annettava laintasoiset säännökset. Tässä tarkoitettuja säännökset ehdotetaan lisättäviksi radiovastuulakiin (219/71), jossa nykyisin säädetään vastuusta rikollisen ohjelman lähettämisestä yleisradiotoiminnassa.

1.2. Ehdotetut muutokset

Vastineoikeuden käyttäminen olisi mahdollista yleisradio-ohjelmaan sisältyneen virheellisen asiatiedon oikaisemiseksi. Oikaisu olisi suoritettava ilman kohtuutonta viivytystä ja sillä tavoin, että virheellisyys saadaan mahdollisimman hyvin korjatuksi. Jos virhettä ei ole vaadittu oikaistavaksi 30 päivän kuluessa ohjelman lähettämispäivästä tai jos virhettä muutoin ei tässä ajassa ole todettu, oikaisemisvelvollisuutta ei enää olisi. Tämä aika on katsottu riittäväksi myös direktiivin 3 kohdassa tarkoitetuissa muissa maissa asuvien tai niihin sijoittuneiden luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden osalta.

Oikaisuvelvollisuutta ei kuitenkaan olisi, jos

oikaisu voisi aiheuttaa jollekulle vahinkoa, joka olisi epäsuhteessa oikaisulla saavutettavaan hyötyyn eikä myöskään silloin, kun virheen vähäisyyden vuoksi tai muusta sellaisesta syystä ei olisi perusteltua tarvetta oikaista tietoa. Vastaavanlaisin perustein on oikaisu voitu olla lähettämättä myös Yleisradion ohjelmatoiminnan säännösten mukaan.

Jos vaadittua oikaisua ei lähetettäisi, oikaisuvaatimuksen tekijä voisi nostaa tuomioistuimessa kanteen yleisradiotoiminnan harjoittajan velvoittamiseksi sakon uhalla tekemään oikaisu. Kanne olisi nostettava kolmen kuukauden kuluessa virheellisen tiedon sisältäneen ohjelman lähettämispäivästä. Tämän ajan on katsottu olevan riittävän pitkän myös muissa maissa asuville tai niihin asettuneille oikaisuvaatimuksen tekijöille.

Lailliseksi tuomioistuimeksi asioissa, joissa on kysymys yleisradiotoiminnan harjoittajan velvoittamisesta lähettämään vaadittu oikaisu, ehdotetaan Helsingin raastuvanoikeutta. Tämän on katsottu olevan perusteltua, paitsi sen johdosta, että muissa maissa asuvilla tai niihin asettuneilla oikaisuvaatimuksen tekijöillä olisi tällöin mahdollisimman helppoa tavoittaa oikeuspaikka, myös sen vuoksi, että Helsingin raastuvanoikeus on muidenkin radiovastuulain mukaisten oikeudenkäyntien laillinen tuomioistuin. Tästä syystä sillä on myös riittävä asiantuntemus yleisradiotoimintaa koskevissa asioissa.

Säännökset vastineoikeuden käyttämisestä koskisivat paitsi Yleisradion lähettämiä televisio-ohjelmia, myös mainitun yhtiön lähettämiä radio-ohjelmia. Tämä on katsottu aiheelliseksi, vaikka mainittu EY:n direktiivi ei tätä edellyttäkään. Lisäksi sääntely ulottuisi yleisradiotoimintana lähetettäviin paikallisradio- ja lähitelevisio-ohjelmiin sekä Yleisradion toimiluvalla ohjelmia lähettävän MTV Oy:n televisio-ohjelmiin.

Uusien säännösten voimaantulo ei olisi esteenä sille, että Yleisradio edelleen noudattaisi virheellisten asiatietojen oikaisemisessa mainittua ohjelmatoiminnan säännöstöä ja siinä perustettua mekanismia. Yhtiön päätökseen tyytymättömällä olisi näin ollen mahdollisuus valita, valittaako hän päätöksestä Yleisradion ohjelmalautakuntaan vai nostaako hän kanteen Yleisradion velvoittamiseksi tekemään oikaisu. Kanteen nostamismahdollisuus säilyisi myös sen jälkeen, kun Yleisradion ohjelmalautakunta on tehnyt ratkaisunsa, mikäli oikaisuvaatimuk-

sen tekijä olisi tyytymätön lautakunnan päätökseen. Muilta yleisradiotoiminnan harjoittajilta ei kuitenkaan edellytettäisi vastaavanlaisen sisäisen mekanismin perustamista, vaan ne saisivat kukin itse päättämällänsä tavalla käsitellä tehdyt oikaisuvaatimukset.

Mainittu EY:n direktiivi aiheuttaa tarpeen täydentää myös kaapelilähetystoiminnasta annettua lakia, koska tästä laista puuttuvat säännökset mahdollisuudesta saattaa oikeuskäsittelyyn vastineoikeutta koskeva kiista. Tästä on annettu erillinen hallituksen esitys.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksen toteuttaminen parantaa oikeusturvaa yleisradiotoiminnassa. Ehdotetuilla muutoksilla ei pyritä vaikuttamaan sähköisen viestinnän rooliin yhteiskunnallisen keskustelun välineenä eikä sähköisten viestimien harjoittaman ohjelmatoiminnan sisältöön.

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Radiovastuutoimikunta laati vuonna 1969 ehdotuksen oikaisuoikeuden järjestämisestä sisällykseltään virheellisten tai loukkaavien radio- ja televisio-ohjelmien johdosta sekä ehdotti, että oikaisua koskevat säännökset sisällytettäisiin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriössä tuolloin valmisteltavana olleeseen radiolakiin (komiteanmietintö 1969: A 8). Syistä, jotka eivät komiteanmietinnöstä ilmene, toimikunta ei katsonut aiheelliseksi sisällyttää vastineoikeutta koskevia säännöksiä valmistelemansa radiovastuulakiin. Radiolainsäädännön uusimistoimikunta sisällytti sittemmin ehdotukseensa yleisradiolain säännöksen yleisradio-ohjelmassa loukatun yksityisen henkilön oikeudesta oikaisuvaatimuksen tekemiseen ja mahdollisuudesta nostaa tuomioistuimessa kanne Yleisradion velvoittamiseksi lähettämään vaadittu oikaisu (komiteanmietintö 1971: A 3). Kun viimeksi mainitussa toimikunnassa valmisteltu hanke yleisradiolakia koskevan esityksen antamiseksi sittemmin raukesi, jäivät vastineoikeutta koskevat säännökset tuossa yhteydessä kokonaan antamatta. Yleisradiosta radiovastuutoimikuntaan nimetty jäsen olikin jo vuonna 1969 katsonut, että pohjoismaiden radioyhtymien hyväksymät yleisradiotoiminnas-

sa noudatettavat oikaisunormit huomioon ottaen oikaisuoikeuden alalla ei ollut uuden lainsäädännön tarvetta. Myös radiolainsäädännön uusimistoimikunnassa katsottiin yksimielisesti, että Yleisradiossa käytössä ollut yhteis-pohjoismaisiin oikaisunormeihin perustuva menettely olisi riittävä, jos kysymyksessä olisi oikaisu vain sillä perusteella, että yleisradio-ohjelmassa oli esitetty virheellisiä tietoja.

Ehdotettuja radiovastuulain vastineoikeussäännöksiä on valmisteltu yhteistyössä liikenneministeriön kanssa, jossa samanaikaisesti on ollut vireillä valmistelu vastineoikeuden käyttöä koskevien riitojen oikeuskäsittelyä koskevien säännösten sisällyttämiseksi kaapelilähetystoiminnasta annettuun lakiin. Yleisradion edustajia on valmistelun yhteydessä kuultu ja he ovat hyväksyneet omaksutut perusratkaisut.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

4.1. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy hallituksen esitykseen Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräisen määräysten hyväksymisestä (HE 95/1992 vp), jossa nyt kysymyksessä olevan esityksen antaminen erikseen on todettu. Mainitun EY:n direktiivin edellyttämistä muutoksista kaapelilähetystoimintaa koskeviin vastineoikeutta koskeviin säännöksiin on annettu erillinen esitys laiksi kaapelilähetystoiminnasta annetun lain muuttamisesta (HE 150/1992 vp).

4.2. Riippuvuus kansainvälisistä velvoitteista

ETA-sopimuksen voimaantulon myötä Suomea sitovaksi tuleva EY:n neuvoston televisio-toimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettu direktiivi (23 artikla) edellyttää ehdotettuja vastineoikeuden käyttöä koskevia säännöksiä.

5. Tarkemmat säännökset

Esitykseen liittyen on tarkoitus muuttaa myös radiovastuuseituksen 1 §:ää (156/85) sen selkiinnyttämiseksi, mitkä ohjelmat kuuluvat radiovastuulain ja -asetuksen piiriin. Uusitus-

säännöksessä todettaisiin yleisesti, että sääntely koskee ohjelmia, jotka lähetetään yleisradiolähetystoiminnan harjoittamiseen myönnetyn toimiluvan perusteella. Enää ei erikseen mainittaisi ohjelmia, joita Yleisradio lähettää tai joita lähetetään valtioneuvoston paikallista ääniyleisradiotoimintaa varten myöntämän luvan nojalla.

Luonnos asetukseksi radiovastuuasetuksen 1 §:n muuttamisesta on tämän esityksen liitteenä.

6. Voimaantulo

Muutokset ehdotetaan saatettaviksi voimaan yhtäaikaaisesti ETA-sopimuksen kanssa. Voimaantulon täsmällisestä ajankohdasta ehdotetaan säädettäväksi asetuksella. Lainmuutoksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin kuitenkin ryhtyä jo ennen kuin muutokset tulevat voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

radiovastuulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 12 päivänä maaliskuuta 1971 annetun radiovastuulain (219/71) 7 § ja *lisätään* lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

6 a §

Jos ohjelma on sisältänyt virheellisen asiatiedon, asianomainen yleisradiotoiminnan harjoittaja on velvollinen oikaisemaan tiedon.

Oikaisuvelvollisuutta ei kuitenkaan ole:

1) jos oikaisu voisi aiheuttaa jollekulle vahinkoa, joka on epäsuhteessa oikaisulla saavutettavaan hyötyyn; tai

2) jos virheen vähäisyyden vuoksi tai muusta sellaisesta syystä ei ole perusteltua tarvetta oikaista tietoa.

Virheellinen tieto on oikaistava ilman kohtuutonta viivytystä ja sillä tavoin, että virheellisyys saadaan mahdollisimman hyvin korjatuksi. Yleisradiotoiminnan harjoittaja ei ole velvollinen oikaisemaan virhettä, jos sitä ei ole vaadittu oikaistavaksi tai muuten todettu 30 päivän kuluessa ohjelman lähettämispäivästä.

Jos yleisradiotoiminnan harjoittaja ei lähetä vaadittua oikaisua, oikaisuvaatimuksen tekijällä on oikeus nostaa Helsingin raastuvanoikeu-

dessä kanne tämän velvoittamiseksi sakon uhalla tekemään oikaisu. Kanne on nostettava kolmen kuukauden kuluessa virheellisen tiedon sisältäneen ohjelman lähettämispäivästä.

7 §

Helsingin raastuvanoikeus on laillinen tuomioistuin jutussa, jossa vaaditaan rangaistusta lähetetyn ohjelman sisältöön perustuvasta rikoksesta tai tässä laissa tarkoitetun valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä taikka jossa esitetään sellaisiin rikoksiin perustuva muu vaatimus, sekä asiassa, jossa on kysymys yleisradiotoiminnan harjoittajan velvoittamisesta lähettämään vaadittu oikaisu.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1992

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

Laki

radiovastuulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä maaliskuuta 1971 annetun radiovastuulain (219/71) 7 § ja
lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 a §

Jos ohjelma on sisältänyt virheellisen asiatiedon, asianomainen yleisradiotoiminnan harjoittaja on velvollinen oikaisemaan tiedon.

Oikaisuvelvollisuutta ei kuitenkaan ole:

1) jos oikaisu voisi aiheuttaa jollekulle vahinkoa, joka on epäsuhteessa oikaisulla saavutettavaan hyötyyn; tai

2) jos virheen vähäisyyden vuoksi tai muusta sellaisesta syystä ei ole perusteltua tarvetta oikaista tietoa.

Virheellinen tieto on oikaistava ilman kohtuutonta viivytystä ja sillä tavoin, että virheellisyys saadaan mahdollisimman hyvin korjatuksi. Yleisradiotoiminnan harjoittaja ei ole velvollinen oikaisemaan virhettä, jos sitä ei ole vaadittu oikaistavaksi tai muuten todettu 30 päivän kuluessa ohjelman lähettämispäivästä.

Jos yleisradiotoiminnan harjoittaja ei lähetä vaadittua oikaisua, oikaisuvaatimuksen tekijällä on oikeus nostaa Helsingin raastuvanoikeudessa kanne tämän velvoittamiseksi sakon uhalla teemmään oikaisu. Kanne on nostettava kolmen kuukauden kuluessa virheellisen tiedon sisältäneen ohjelman lähettämispäivästä.

7 §

Laillinen tuomioistuin jutussa, jossa vaaditaan rangaistusta lähetetyn ohjelman sisältöön perustuvasta rikoksesta tai tässä laissa tarkoitetun valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä taikka jossa esitetään sellaisiin rikoksiin perustuva muu vaatimus, on Helsingin raastuvanoikeus.

7 §

Helsingin raastuvanoikeus on laillinen tuomioistuin jutussa, jossa vaaditaan rangaistusta lähetetyn ohjelman sisältöön perustuvasta rikoksesta tai tässä laissa tarkoitetun valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä taikka jossa esitetään sellaisiin rikoksiin perustuva muu vaatimus, sekä asiassa, jossa on kysymys yleisradiotoiminnan harjoittajan velvoittamisesta lähettämään vaadittu oikaisu.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöön panemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Asetus

radiovastuuasetuksen 1 §:n muuttamisesta

Oikeusministerin esittelystä
muutetaan 5 päivänä elokuuta 1971 annetun radiovastuuasetuksen (621/71) 1 §, sellaisena kuin se on 8 päivänä helmikuuta 1985 annetussa asetuksessa (156/85), seuraavasti:

1 §

Radiovastuulaissa (219/71) tarkoitettua yleisradiotoiminnassa lähetettyä ohjelmaa on sellainen ohjelma, jota lähetetään yleisradiolähetystoiminnan harjoittamiseen myönnetyn toimiluvan perusteella.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .